

Status för ICF i de nordiska och baltiska länderna

Kristina Bränd Persson

Nordiskt center för klassifikationer i hälso- och sjukvården, Uppsala universitet, ordnade i september 2002 en nordisk-baltisk informationskonferens om ICF. Vid konferensen redovisades resultatet av en enkätundersökning om läget och planerna beträffande ICF i Norden och de baltiska staterna.

Kristina Bränd Persson är doktorand i hälso- och sjukvårdsforskning i Uppsala och är projektsamordnare och biträdande föreståndare vid det nordiska centret. Hon redovisar här resultatet av enkäten som belyser situationen 2002/2003.

Bakgrund

En tredje nordisk-baltisk konferens om ICF hölls i september 2002 i Helsingfors. Konferensen som arrangerades av Nordiskt klassifikationscenter, Uppsala, och finska STAKES (Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården) samlade deltagare från samtliga länder i Norden och Baltikum.

Inför konferensen genomförde det nordiska centret en enkätundersökning för att få en bild av den aktuella situationen för ICF i Norden och Baltikum på nationell nivå. Enkäten vände sig till myndigheter och personer i respektive land som har direkt ansvar för översättning och eventuellt införande av ICF. Samtliga länder besvarade enkäten.

Frågor ställdes kring översättningsprocessen och planerad publicering av tryckta eller elektroniska nationella versioner av ICF. Vi frågade också om förväntningar, planer och strategier på nationell nivå inför en kommande implementering av ICF inom olika områden.

Översättning och publicering av nationella versioner av ICF

Av enkätsvaren framkom att nationella översättningar finns eller är under arbete i samtliga nordiska och baltiska länder förutom Island (Tabell 1). I de flesta fall avser man att publicera både den fullständiga (långa) versionen med alla de fyra klassificeringsnivåerna och den korta versionen som endast

innehåller de två första nivåerna. I Finland och Norge har man översatt endast den fullständiga respektive den korta versionen.

Samtliga länder utom Norge planerade utgivning av ICF i bokform under slutet av 2002 eller i början av 2003. Finland, Sverige, Estland och Lettland har konkreta planer på att ge ut ICF i elektronisk form, som textdokument eller i form av en databas. Eftersom WHO har copyright på klassifikationen ställs krav på att varje land har ett avtal med WHO om publicering av den nationella versionen av ICF. Av de tillfrågande länderna uppgav alla utom Norge och Danmark att de hade avtal med WHO om publicering.

Översättningen av ICF till nationellt språk har i de flesta fall inneburit mer än en lingvistisk utmaning eftersom man i stor utsträckning också måste anpassa de i ICF använda uttrycken till den befintliga terminologin inom olika verksamhetsområden i respektive land inom olika verksamhetsområden. Vi frågade därför i vilken utsträckning

andra grupper än översättare eller klassifikationsexperter deltagit i översättningsprocessen. Omfattningen av dessa gruppers insatser kan variera. Av svaren framgick att samtliga länder engagerat professionella grupper i arbetet (Tabell 2). I stort sett alla länder har haft rehabiliteringsläkare med under översättningsarbetet.

Från Sverige och Finland rapporteras medverkan från flertalet aktuella yrkesgrupper — sjuksköterskor, arbetsterapeuter, sjukgymnaster, rehabiliteringsläkare, socialarbetare, logoped, psykologer samt utbildare av dessa grupper. I Estland har endast rehabiliteringsläkare deltagit, i Litauen psykologer och socialarbetare.

Även andra grupper har på olika sätt involverats i några länder. I Danmark, Norge och Sverige har nationella paraplyorganisationer för olika handikapporganisationer medverkat, liksom även vissa enskilda handikapporganisationer.

Tabell 1 Översättningsstatus och planerad publicering av nationella ICF-versioner i Norden och Baltikum i september 2002

Land	Nationell översättning	Version ¹⁾	Planerad publicering
Danmark	(Ja)	Fullständig + kort	2002/2003
Finland	(Ja)	Fullständig	2002/2003
Island	Nej	-	-
Norge	Ja	Kort	2003
Sverige	Ja	Fullständig + kort	2002/2003
Estland	Pågår	Fullständig + kort	2002/2003
Lettland	Pågår	Fullständig + kort	-
Litauen	Pågår	Fullständig + kort	-

1) Den fullständiga versionen har fyra klassificeringsnivåer. Kortversionen är mindre detaljerad och innehåller endast de två första nivåerna.

Tabell 2 Professionella grupper som medverkat i det nationella översättningsarbetet med ICF i Norden och Baltikum.

Yrkesgrupp	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Estland	Lettland	Litauen
Sjuksköterskor	✓	✓		✓			
Arbets terapeuter	✓	✓	✓	✓		✓	
Sjukgymnaster	✓	✓	✓	✓			
Rehabiliteringsläkare	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Socialarbetare	✓	✓		✓			✓
Psykologer		✓		✓			✓
Logopeder		✓		✓			
Lärare m.fl.		✓		✓		✓	

Förväntningar och planer kring införandet av ICF på nationell nivå

På frågan om förväntade eller tillämpliga användningsområden för ICF ur ett nationellt perspektiv var svaren ganska samstämmiga. De huvudsakliga tillämpningsområdena anses vara hälso- och sjukvården (främst rehabilitering, fysikalisk medicin), social vård och omsorg, utbildning (professionell utbildning, vidareutbildning) och administrativa informationssystem inom hälso- och sjukvård, social omsorg och socialförsäkring (Tabell 3). Redan nu används den konceptuella ramen i ICF inom vissa vårdutbildningar. Flertalet anser även att ICF kan vara av värde för forskningsändamål. När det gäller användning av ICF som underlag för utformning av enkäter till allmänheten eller utvalda grupper anser något färre att det är tillämpligt. I Norge, Sverige, Lettland och Litauen svarade man att ICF också kan ses som ett redskap inom lagstiftning och socialpolitik.

Från flera länder påpekade man att det

finns stora förväntningar på ICF bland kliniskt verksamma och från politiskt håll, men att man också förväntar sig att det krävs ytterligare utvecklingsarbete kring ICF inom olika tillämpningsområden för att klassifikationen skall betraktas som praktiskt användbar. Kommentarer från såväl de nordiska som baltiska länderna uttrycker en viss skepsis när det gäller hur snabbt denna utveckling kan ske och därmed införandet av ICF på bred front. I många fall har de nationella myndigheterna varken mandat eller resurser till att driva ett sådant utvecklingsarbete, utan det ses som en uppgift för användarna inom olika professioner eller verksamheter. Flera svarande pekar på att det kommer att dröja länge innan ICF kan användas i praktiken inom de tilltänkta områdena, och kanske blir det aldrig aktuellt.

Den praktiska och kliniska verksamhet inom vilken ICF ansågs mest användbar är rehabilitering av fysiskt handikappade (Tabell 4). Övriga huvudområden angavs vara psykiatrisk vård, arbetsterapi och äldreomsorg.

Tabell 3 Möjliga eller förväntade tillämpningsområden för ICF i Norden och Baltikum.

Område för ICF-tillämpning	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Estland	Lettland	Litauen
Hälso- och sjukvård	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Socialt arbete	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Utbildning	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Administrativa informationssystem	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Forskning	✓	✓	✓	✓		✓	✓
Enkäter		✓	✓	✓		✓	✓
Lagstiftning, socialpolitik			✓	✓		✓	✓

Tabell 4 Möjliga eller förväntade praktiska och kliniska tillämpningsområden för ICF i Norden och Baltikum.

Praktiskt tillämpningsområde	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Estland	Lettland	Litauen
Vård och omsorg om äldre	✓	✓	✓	✓			✓
Psykiatrisk vård	✓	✓	✓	✓	✓		✓
Rehabilitering av fysiskt handikappade	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Arbetssterapi	✓	✓	✓	✓		✓	✓
Utbildning, forskning, socialförsäkring			✓				✓

Tabell 5 Förväntad eller faktisk tillämpning av ICF inom professionella utbildningar i Norden och Baltikum.

Utbildning	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Estland	Lettland	Litauen
Sjuksköterskor		✓	✓	✓			✓
Arbetsterapeuter	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Sjukgymnaster	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Läkare	✓		✓	✓		✓	✓
Socialarbetare				✓			✓
Psykologer		✓					✓
Logopeder m.fl.		✓					✓

Endast ett par länder, Norge och Litauen, ansåg att det fanns en trolig klinisk användning för ICF inom andra områden.

Vid tidpunkten för enkäten hade endast Norge och Litauen konkreta planer på nationella insatser som stöd för införande av ICF i respektive land. I flertalet länder pågick dock diskussioner kring detta, men det var inte prioriterat eftersom översättning eller publicering inte avslutats. I Norge har man etablerat en referensgrupp som skall utarbeta en plan för nationella stödprojekt inför införandet. I Litauen har man upprättat ett statligt program för social rehabilitering av handikappade för 2003-2012 där användning av ICF för utvärdering av funktionsförmåga ingår som en del.

Bland annat Litauen använder ICF redan idag vid utbildning av psykologer, socialpedagoger och socialarbetare. Även i de nordiska länderna används delar av ICF, bland annat inom arbetsterapeututbildningen. När

det gäller förväntningarna på ICF inom utbildning var svaren mycket enhetliga från de nordiska och baltiska länderna (Tabell 5).

Samtliga ansåg det troligt att ICF kommer att användas vid utbildning av arbetsterapeuter och sjukgymnaster. Även för utbildning av läkare och sjuksköterskor ansåg flertalet att ICF troligen kommer att användas, medan endast ett par länder angav andra grupper som troliga målgrupper (socialarbetare, psykologer, logopeder m.fl.).

Resultaten från enkäten som genomfördes i september 2002 visar sammantaget att man i de nordiska och baltiska länderna på den nationella nivån ser många olika tänkbara användningsområden för ICF ur ett teoretiskt perspektiv. Samtidigt som förväntningarna är stora redovisas också en skepsis när det gäller tillämpbarheten och nyttan av ICF i olika praktiska verksamheter. När ICF är översatt och publicerad behövs förvisso fortsatt utvecklingsarbete.

Adress till författaren:

Nordiskt klassifikationscenter, Institutionen för folkhälso- och vårdvetenskap,
Uppsala Science Park, 751 85 Uppsala
e-post: kristina.brand.persson@nordclass.uu.se